

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשֵׁת קֶרַח

כו' סיון תשע"ט

הפטרה: ויאמר שמואל

מברכים חודש תמוז שיחול ביום רביעי וחמישי
המולד ביום שלישי שעה 15, 38 דקות, 2 חלקים
יציאת השבת ר"ת 21:18
גיליון 536

יציאת השבת:

20:36

ירושלים: 20:31

כניסת השבת:

19:22

ירושלים: 19:14

מַחְלֻקַת קֶרַח וְכָל עֲדָתוֹ

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

במשנה באבות מובא כי מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה, וכיוון שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טז, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

אך קשה מדוע לא הוזכר הצד השני של המחלוקת: משה ואהרן, כמו שנזכרו קודם במשנה הלל ושמאי שמחלוקתם היתה לשם שמים? יש אומרים, כי הטעם כיוון שבמחלוקת הלל ושמאי שני הצדדים היו שווים ולכן הוזכרו שניהם, אך במחלוקת קורח שני הצדדים אינם שווים, שהרי משה ואהרן כוונתם היתה לשם שמים, ולפיכך נקראה מחלוקת זו על שם קורח ועדתו בלבד.

יש מפרשים כי זו ההוכחה לכך, כי מחלוקת זו לא היתה לשם שמים, שהרי קורח ועדתו היו חלוקים בינם לבין עצמם, העובדה שמאתיים וחמישים איש התמודדו על משרת הכהן הגדול, בידועם כי במבחן המחנות יבחר איש אחד בלבד וכל השאר ימותו, ואף על פי כן מתוך תאוות הכבוד והשררה התמודדו כולם, והדבר היחידי שקישר אותם היתה המחלוקת על משה רבנו. לפיכך נקראת המחלוקת על שם קורח ועדתו ולא נזכר שמם של משה ואהרן, כיון שחלקו בעצמם. הבה נתרחק ממחלוקת וכל הדומה לה ונחזק את האחוזה, השלום והאחדות!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורין. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

מחלוקת – טוב או רע?

מחלוקת נתפסת אצלנו כדבר גרוע שיש להתרחק ממנו. האם תמיד המחלוקת אסורה? מתוך המשנה באבות עולה שיש מקום למחלוקת, יש במחלוקת משהו מפרה המוסיף הבנה ועניין, ואולם הדבר תלוי אם המחלוקת נעשית לשם שמים או לא.

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאִינָה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאִינָה לשם שמים, זו מחלוקת קרֵחַ וכל עדתו: אבות ה, יז

רבנו עובדיה מברטנורא

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – כלומר, שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדין. כמחלוקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אבל קרֵחַ ועדתו אבדו. ואני שמעתי פירוש סופה. תכליתה המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לשם שמים, התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת. וכמו שנתברר במחלוקת הלל ושמאי. שהלכה כבית הלל ומחלוקת שאינה לשם שמים תכלית הנרצה בה היא בקשת שררה ואהבת הניצוח. וזה הסוף אינו מתקיים. כמו שמצינו במחלוקת קרֵחַ ועדתו. שהתכלית וסוף כוונתם היתה בקשת הכבוד והשררה והיו להיפך:

"מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינים של עשרים ושלשה, אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר בתי דינים של עשרים ושלשה יושבין בכל עיירות ישראל.

הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעירן, אם שמעו אמרו להן, ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית, ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל. נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו עומדין למניין. רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי אהבה, ובאה משנתנו ללמד על שני סוגי מחלוקת. כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כדי לברר את האמת, ולא לקנטר או להתנצח, עתידה מחלוקת זו להגיע לברור האמת ולקיים את הדברים שיתלבנו בה.

ושאיננה לשם שמים אין סופה להתקיים – אך מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לצורך קינטור או התנצחות, סוף אותה מחלוקת שאין תכליתה מתקיימת.

איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב):

והלל שלא שמשו כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות".

בין הלל לשמאי לא היו אלא מחלוקות מועטות, ואולם בין תלמידיהם רבתה המחלוקת. ופירש הרמב"ם: שני אנשים שווים בשכלם המחלוקות ביניהם מועטות, אך ככל שנתמעטה דרישת התלמידים ביחס לרבותיהם כך רבתה ביניהם המחלוקת.

לא שהם טועים בשמועות, מדגיש הרמב"ם, שהרי לא חייבנו הבורא אלא לשמוע אל השופט שיהיה בימים ההם, אלא שהיו צריכים לברר שמועותיהן הרבה יותר. ומכל מקום מחלוקות אלו של חכמנו נחשבים למחלוקת שהיא לשם שמים.

על שנאת המחלוקת ציווה הרמב"ם באיגרת המוסר לבנו וזו לשונו:

"אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחידו, ופחות נפחתו, ומשפחות נספחו, ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו, וקבוצים נפרדו, ויחידים נפסדו, ואנשי אמונה אבדו, ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו ונסו מפניו והתרחקו מכל אוהבו וגואליו ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם, פן תספו בכל חטאתם".

ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו – דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה,

וכיוון שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טו, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

ואולם ריבוי חילוקי דעות הוא אחד ממאפייני השיח ההלכתי לדורותיו. בעוד המקרא מדבר בעיקרו בקול אחד, עולמם של חכמים משמיע קולות הרבה, מבטא ריבוי דעות ומשקף ויכוח פנימי כמעט בכל עניין העולה לדיון, עד כדי כך שהווי הלימוד בבית המדרש מתואר לעתים כ"מלחמתה של תורה", המרמז לויכוחים וההתנצחויות שהם חלק מהותי של חוויית הלימוד. כיוצא בזה דרש ר' אלעזר בן עזריה על הפסוק "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד".

"בעלי אסופות" – אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם "נתנו מרועה אחד" – אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, ברוך הוא, דכתיב: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א). אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין (תניגה ג, ב).

צריך לדעת מתי לחלוק. מצד אחד עלינו להיזהר ממחלוקת הנובעת מאינטרס אישי, אך מצד שני מחלוקת שענינה בירור האמת חשובה לדרך הלימוד, כל זמן שהיא אמצעי, ללא נגיעה אישית.

הלכות נשיאת כפים

א. מצות עשה מן התורה שהכהנים יברכו את ישראל בנשיאת כפים. וכל כהן שנמצא בבית הכנסת בעת שהחזן קורא "כהנים" בעת חזרת השליח צבור, ואינו עולה לדוכן לברך את ישראל, אף על פי שביטל מצות עשה אחת, הרי זה כאילו עובר על שלש מצות עשה, שנאמר, כה תברכו, ואמור להם, ושמו את שמי על בני ישראל. וכל כהן שעולה לדוכן ומברך את ישראל, גם הוא מתברך, שנאמר ואברכה מברכך. ואפילו אם אין שם כהן אלא כהן אחד, אם קראו כהנים ולא עלה, הרי זה עובר בעשה.

ב. במה דברים אמורים, שכהן שלא נשא כפיו כאילו עובר על ג' מצות עשה, אם היה הכהן בבית הכנסת בשעה שקראו כהנים, או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו. אבל אם לא היה בבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קרא כהנים, אינו עובר אפילו בעשה דכה תברכו. לפיכך כהנים שאינם יכולים לעלות לדוכן מסיבת חולשה או זיקנה מופלגת, יצאו מבית הכנסת בשעה שקורא החזן כהנים. ואף על פי שאחר כך יכולים לחזור מיד, מכל מקום כדי שלא יאמרו שהם פגומים נהגו שלא להכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים. אבל כהנים בריאים היוצאים לחוץ כדי שלא לברך, הם בכלל מה שאמרו, שכל כהן שאינו מברך אינו מתברך.

ג. כהנים שאינם ראויים לעלות לדוכן, כגון כהן שנשא גרושה, או כהן שהוא חלל וכדומה, ואפילו הפסולים מדרבנן, אינם צריכים לצאת מחוץ לבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קורא כהנים, שהרי אין כוונתו אלא על הכשרים לישא כפיהם. ויש אומרים שהדין כן אפילו אין שם כהנים אחרים אלא אלה שחכמים פסלו. ומכל מקום כשאין בבית הכנסת כהנים אחרים רק אלו הפסולים מדרבנן טוב שיצאו לחוץ קודם 'רצה'. ונכון שהמקריא כהנים, יכוין בדעתו שאינו קורא כי אם לראויים לנשיאת כפים, ואין בהם פיסול אפילו מדרבנן.

ד. מצות נשיאת כפים היא מן התורה גם בזמן הזה שאין לנו בית המקדש ובטלה העבודה בבית המקדש. יש אומרים שכשם שיש מצוה על הכהנים לברך את ישראל כך יש מצוה על הישראל להתברך מפי הכהנים. ויש חולקים. ה. אין נשיאות כפים בפחות מעשרה, דהוי בכלל דברים שבקדושה שאינם נאמרים אלא בעשרה. והכהנים בכלל המונין, לפי שהכהנים גם הם בכלל הברכה, מדכתבי ואני אברכם, כלומר לכהנים. אבל קטן אינו מצטרף למנין, כמו שאינו מצטרף למנין לחזרה ולקדיש.

ו. אם היו עשרה בתחלת החזרה, ויצאו מקצתם, ונשארו רוב מנין והשליח צבור ממשיך בתפלת החזרה, אין לכהנים לישא את כפיהם, שאין להם להתחיל בברכת כהנים כשאין מנין בבית הכנסת. אבל אם היה מנין בבית הכנסת, והתחילו הכהנים בברכתם, ויצאו מקצת מהעשרה, אין לכהנים להפסיק, אלא ימשיכו את ברכת כהנים אף שאין שם מנין.

ז. המנהג פשוט בארץ ישראל שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום בין בימי החול בין בשבתות וימים טובים. ומרן הבית יוסף השבח השביח מנהג זה. אולם חלק מהאשכנזים בערי הגליל בארץ ישראל לא נהגו לישא כפיהם בימי החול. אבל יותר נכון שגם הם ינהגו לישא כפיהם בכל יום, כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל.

[ע"פ ילקוט יוסף לראש"ל צ' הגר"י יוסף שליט"א]

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון, שרה בת שמחה, מרים יהודה, ציפורה ויהושע לוי, ביבה אלימלך, ישי הלוי, עור בן עישה, תקוה בת עזיהו, אלנה בת ג'אן, אסתר בת זוהרה, מול בת ענולה, אברהם בן רחל, רחמים בן סולטנה, הראל בן אביגיל, אילנה בת סליחה, ישי ורחל לוי, חנה בת זוהרה, מיטל מוריה אדרי הי"ו, להחזרת נעדריו עה"ל ושביו"ו ובהם: אורון שאול, דוד גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו.

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוק"ל, הגר"מ אליהו זצוק"ל, רבי מסעוד מלול זצ"ל, רבי יצחק שושן זצ"ל, רבי יעקב שושן, הרב שלמה צוקר, יונה זונה, סופר מנחם, אליאור קדושים, הרב אברהם צוקרמן, יצחק עמידה, נדיר נחום, נסים כהן, רובי צעדי, יצחק בן מול מורחי, מרדכי ומושה מורחי, ישראל אברהם נתן, אברהם אוהיון, מרדכי צאי, ראובן אלון בן נסיה, יצחק ועמרם אטיאם, ר' חיים אוחננה, לוי יצחק אמרדי, אורן מועלים, אליהו טייטל, דוד חלבי, דוד גרוסברג, זאל דללי, עמוס דמרי, סימנוב משה יהודה, ישראל בן גמרה, רוד דוד הכהן, ישראל בן שושנה, נעים משה, אהרן מורחי, יצחק ושמוחה אילון, נסים וסליחה שושן, יצחק ולאה אסטרונג, נדירה שמעון, מנירה לוי, לויט שבת, אסתר בת תורה, אסתר חרד, חנה יצחק, דינה פונק, אליזה בת פריחה, תירצה זינדון, אסתר וענבר נחום, דניאל אלמליח, אליהו אדרי, נסים מלי, מרים וענונו, עזיהו עמוס, רות יעקב, חיה רחל לוי, נעימה בת מלידה, לאויה מרד, זוהרה בת חנה, עליזה כהן, שרה אוליאלי, יוכבד ועקנין, חסידה ששמש, עישה דין, ברכה סופר, חוהי אטל, סבטלה בת אלה, אסתר איבני, כמיסה ידי, כמיסה כהן, אליס טוביל, אילי שחר, רבקה ישעיהו, אריאל דוסעבר ו"ל ולע"ה הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה